Toelichting belangrijkste wijzigingen in de nieuwe re-integratieverordening

1. Inleiding en aanleiding

De huidige verordening uit 2024 is vooral gericht op ondersteuning richting betaald werk. Door nieuwe landelijke wetgeving is het nodig om de verordening breder en duidelijker te maken. De belangrijkste aanleiding hiervoor zijn de Participatiewet in Balans en de Wet van school naar duurzaam werk.

De Participatiewet in Balans legt meer nadruk op maatwerk, vertrouwen en de menselijke maat. Ondersteuning hoeft niet altijd direct gericht te zijn op betaald werk. Voor sommige inwoners is maatschappelijke participatie eerst, of blijvend, het meest passende doel. Denk aan vrijwilligerswerk, deelname aan activiteiten in de wijk, mantelzorg, het opbouwen van sociale contacten of het vergroten van zelfredzaamheid.

De Wet van school naar duurzaam werk heeft als doel om jongeren beter te ondersteunen bij de overgang van school naar werk of vervolgonderwijs. Gemeenten krijgen daarbij een duidelijkere rol. Daarom is in de nieuwe verordening ook aandacht voor jongeren die ondersteuning nodig hebben voordat zij vastlopen op weg naar duurzaam werk.

De nieuwe verordening sluit aan bij de beweging naar een mensgerichte uitvoering, waarin maatwerk, vertrouwen, eenvoud en de menselijke maat centraal staan. Daarbij wordt nadrukkelijk erkend dat niet voor iedere inwoner betaald werk direct haalbaar is en dat maatschappelijke participatie voor veel inwoners een waardevolle en passende vorm van meedoen kan zijn. De verordening biedt het college meer ruimte om ondersteuning af te stemmen op de individuele situatie van inwoners en versterkt de verbinding tussen participatie, werk, welzijn en zorg.

Hieronder worden de belangrijkste verschillen toegelicht ten opzichte van de re-integratieverordening 2024.

2. Verbreding van werk naar werk én maatschappelijke participatie

In de verordening 2024 lag de nadruk vooral op arbeidsinschakeling: ondersteuning om inwoners naar betaald werk te begeleiden. In de nieuwe verordening wordt daar maatschappelijke participatie aan toegevoegd. Dit betekent dat ondersteuning ook kan worden ingezet wanneer betaald werk nog niet haalbaar is, maar deelname aan de samenleving wel belangrijk en passend is.

Daarom zijn onder meer de begrippen maatschappelijke participatie en voorziening aangepast. Een voorziening kan voortaan gericht zijn op arbeidsinschakeling, maatschappelijke participatie of een combinatie daarvan. Ook bij het weigeren of beëindigen van voorzieningen wordt niet meer alleen gekeken of de voorziening bijdraagt aan werk, maar ook of deze bijdraagt aan maatschappelijke participatie.

Waarom deze wijziging? Niet iedere inwoner kan op korte termijn betaald werk doen. Voor sommige inwoners is het belangrijker om eerst weer structuur, zelfvertrouwen, sociale contacten of stabiliteit op te bouwen. Door maatschappelijke participatie expliciet op te nemen, ontstaat meer ruimte om passende ondersteuning te bieden. Dit sluit aan bij de bedoeling van de Participatiewet in Balans.

3. Meer maatwerk en een integrale benadering

Nieuw is artikel 4 over individuele benadering en integrale ondersteuning. Hierin staat dat het college voorzieningen en verplichtingen afstemt op de persoonlijke situatie, mogelijkheden en behoeften van de inwoner. Daarbij wordt rekening gehouden met bijvoorbeeld gezondheid, functionele beperkingen, zorgtaken, mantelzorg, schulden, wonen en welzijn.

Waarom deze wijziging? In de praktijk hebben problemen op verschillende leefgebieden vaak invloed op deelname aan werk of samenleving. Iemand kan bijvoorbeeld wel willen werken, maar eerst ondersteuning nodig hebben bij schulden, zorg of belastbaarheid. De nieuwe bepaling maakt duidelijk dat de gemeente niet alleen naar werk kijkt, maar naar de hele situatie van de inwoner. Dit past bij de menselijke maat.

4. Maatschappelijke participatie als aparte voorziening

De oude verordening kende het artikel over sociale activering. In de nieuwe verordening is dit vervangen en verder uitgewerkt. Maatschappelijke participatie krijgt een eigen plek in de verordening. Daarmee wordt duidelijker dat meedoen in de samenleving niet alleen een opstap naar betaald werk hoeft te zijn, maar ook op zichzelf belangrijk kan zijn.

Maatschappelijke participatie kan bijvoorbeeld gaan om vrijwilligerswerk, mantelzorg, deelname aan activiteiten in de wijk, een cursus of training, het opbouwen van sociale contacten of andere activiteiten die bijdragen aan zelfredzaamheid en meedoen. Voor sommige inwoners is dit een eerste stap richting werk. Voor anderen is dit, op dat moment, het meest passende doel.

Belangrijk is dat de inwoner hierbij niet alleen afhankelijk is van een aanbod van de gemeente. In de artikelen 10 en 12 is ook opgenomen dat ondersteuning mogelijk is bij een eigen initiatief van de inwoner. Dat betekent dat een inwoner zelf kan aangeven welke activiteit of stap volgens hem of haar passend is. Bijvoorbeeld omdat iemand zelf vrijwilligerswerk heeft gevonden, wil deelnemen aan een activiteit in de buurt of een cursus wil volgen die helpt om weer onder de mensen te komen of zich verder te ontwikkelen.

Het college beoordeelt vervolgens of dit initiatief past bij het doel van de ondersteuning en of ondersteuning nodig is om deelname mogelijk te maken. Daarbij wordt gekeken naar de persoonlijke situatie, mogelijkheden en behoeften van de inwoner. Zo ontstaat meer ruimte voor eigen regie: de gemeente bepaalt niet alleen wat passend is, maar sluit zoveel mogelijk aan bij wat de inwoner zelf aandraagt.

Daarbij maakt de verordening onderscheid tussen twee situaties. Artikel 10 gaat over maatschappelijke participatie wanneer betaald werk niet mogelijk of nog niet passend is. Artikel 12 gaat over maatschappelijke participatie als ontwikkelstap richting arbeidsinschakeling. In beide gevallen kan het dus gaan om een aanbod van het college én om een eigen initiatief van de inwoner.

Waarom deze wijziging?

Met deze wijziging wordt beter aangesloten bij de bedoeling van de Participatiewet in Balans. De ondersteuning wordt mensgerichter en minder standaard. Niet de regeling of het bestaande aanbod staat centraal, maar de vraag wat voor deze inwoner helpt om mee te doen, zich te ontwikkelen of stappen richting werk te zetten. Door ruimte te geven aan eigen initiatief kan ondersteuning beter aansluiten bij de motivatie, mogelijkheden en leefwereld van de inwoner.

5. Vergoeding van noodzakelijke kosten bij maatschappelijke participatie

De nieuwe verordening bevat een grondslag om noodzakelijke kosten te vergoeden die deelname aan maatschappelijke participatie mogelijk maken. Het gaat niet om een algemene onkostenvergoeding. De kosten moeten rechtstreeks samenhangen met de activiteit en nodig zijn om mee te kunnen doen. Ook wordt gekeken of er geen andere passende voorziening beschikbaar is.

Waarom deze wijziging? Een inwoner kan soms wel deelnemen aan een activiteit, maar wordt belemmerd door kleine noodzakelijke kosten. Denk aan reiskosten, een VOG, eenvoudige materialen of cursusgeld. Door hiervoor een duidelijke basis op te nemen, kan het college maatwerk leveren en tegelijk grenzen stellen. Kosten die

algemeen gebruikelijk zijn of redelijkerwijs voor eigen rekening kunnen blijven, worden niet vergoed.

6. Naleving van afspraken: eerst ondersteunen, daarna zo nodig handhaven

Nieuw is artikel 9 over het naleven van afspraken. Het is vooral een uitwerking van de Participatiewet in balans, waarbij handhaving pas aan de orde komt nadat is onderzocht waarom afspraken niet zijn nagekomen. Vanuit de Participatiewet in Balans ligt de nadruk op vertrouwen, maatwerk, ondersteuning, rekening houden met individuele omstandigheden en het onderscheid tussen het niet-kunnen en niet-willen. Juist lid 1 en 2 van artikel 9 geven hier invulling aan.

Dit artikel geeft uitdrukking aan het uitgangspunt dat het college eerst inzet op begeleiding, ondersteuning en het wegnemen van belemmeringen. Wanneer afspraken niet worden nagekomen, wordt onderzocht wat hiervan de oorzaak is en of de afspraken voor de inwoner haalbaar zijn. Indien blijkt dat sprake is van verwijtbaar onvoldoende meewerken, kunnen de bepalingen van artikel 18 Participatiewet en de gemeentelijke maatregelverordening worden toegepast.

Waarom deze wijziging? Deze bepaling past bij de Participatiewet in Balans. Het uitgangspunt is dat afspraken realistisch en passend moeten zijn. Wanneer iets niet lukt, wordt eerst gekeken naar de reden. Misschien zijn afspraken te zwaar, is extra ondersteuning nodig of spelen er andere problemen. Handhaving blijft mogelijk, maar is niet het eerste vertrekpunt.

7. Indeling van voorzieningen in drie hoofdgroepen

De nieuwe verordening deelt voorzieningen in naar drie doelen: maatschappelijke participatie (hoofdstuk 4), ontwikkeling naar arbeidsinschakeling en werk (hoofdstuk 5), en ondersteuning in verband met een arbeidsbeperking (hoofdstuk 6). Deze indeling maakt de verordening overzichtelijker.

Waarom deze wijziging? De indeling helpt om duidelijk te maken waarvoor een voorziening bedoeld is. Tegelijk is het geen vaste route of ladder. Het college beoordeelt per inwoner welke voorziening of combinatie van voorzieningen passend is. Een inwoner hoeft dus niet eerst alle stappen te doorlopen voordat ondersteuning richting werk mogelijk is.

8. Wet van school naar duurzaam werk

De nieuwe verordening voegt de doelgroep van artikel 7a van de Participatiewet toe. Dit gaat over jongeren die ondersteuning nodig hebben bij de overgang van school naar duurzaam werk of vervolgonderwijs. Ook is een nieuw hoofdstuk 7 opgenomen over verzoeken van scholen en onderwijsinstellingen.

Daarnaast is bij scholing de oude uitsluiting voor jongeren onder de 27 jaar aangepast. De oude bepaling sloot aan bij de klassieke regel dat jongeren die nog onderwijs kunnen volgen geen re-integratievoorziening krijgen. Door de nieuwe wet krijgen gemeenten juist meer ruimte om jongeren preventief te ondersteunen bij de overgang van school naar werk.

Waarom deze wijziging? Het doel is om te voorkomen dat jongeren tussen wal en schip vallen. Door tijdig samen te werken met scholen en onderwijsinstellingen kan eerder worden gekeken welke ondersteuning nodig is. De verordening regelt daarom ook binnen welke termijn het college reageert op verzoeken van scholen en onderwijsinstellingen.

9. Algemene aanvulling: voorkomen van verdringing

In de nieuwe verordening is een algemene bepaling opgenomen over het voorkomen van verdringing en oneerlijke concurrentie. In de verordening 2024 stond dit al bij enkele afzonderlijke voorzieningen, zoals de proefplaats, werkstage en incidentele loonkostensubsidie. Nu is dit als algemene regel opgenomen.

Waarom deze wijziging? Voorzieningen zijn bedoeld om inwoners te ondersteunen, niet om reguliere banen te vervangen of werkgevers oneerlijk te bevoordelen. Door dit algemeen te regelen, geldt dit uitgangspunt voor alle voorzieningen. Als een voorziening leidt tot verdringing of oneerlijke beïnvloeding van concurrentieverhoudingen, kan het college de voorziening weigeren of beëindigen.

10. Samenvattend

De nieuwe re-integratieverordening bouwt voort op de verordening 2024, maar legt andere accenten. De belangrijkste verandering is dat de ondersteuning breder wordt: niet alleen betaald werk telt, maar ook maatschappelijke participatie, ontwikkeling en stabiliteit. De verordening geeft meer ruimte voor maatwerk, eigen initiatief en een integrale blik op de situatie van inwoners. Voor jongeren wordt de aansluiting tussen school en duurzaam werk duidelijker geregeld. Daarnaast wordt het voorkomen van verdringing als algemene waarborg opgenomen.

Met deze aanpassingen ontstaat een verordening die beter aansluit bij de nieuwe wetgeving en bij de praktijk: ondersteuning wordt ingezet op een manier die past bij de mogelijkheden, omstandigheden en het perspectief van de inwoner.